

Dag van Alternatieven 2004

Ochtendplenair:

De noodzaak van alternatieven voor het economisch beleid van de Europese Unie

Inleiding door Olivier Hoedeman- *Corporate Europe Observatory*
(CEO)

Er is zoveel mis met het huidige economische beleid van de EU dat ik in deze korte inleiding erg selectief zal moeten zijn en het dus niet zal hebben over bijvoorbeeld:

- de negatieve milieugevolgen van de interne markt, de grootste vrijhandelszone ter wereld, zoals het vaak zinloze heen en weer gesleep van goederen van de ene hoek van Europa naar de andere;
- het regionaal ontwikkelingsbeleid dat vaak neerkomt op het stoppen van miljarden euro's in nieuwe snelwegen;
- de gevolgen van de invoering van de euro, bijvoorbeeld de ongecontroleerde macht van de Europese Centrale Bank voor wie inflatiebestrijding alles is en werkgelegenheid geen relevant criterium voor monetair beleid;
- het internationaal handelsbeleid van de EU dat bijna vijf jaar na Seattle nog altijd is gebaseerd niet op duurzame ontwikkeling mondiaal maar op de expansiebelangen van Europese multinationals;
- de Europese grondwet, waar we ons in Nederland in maart 2005 in een referendum over mogen uitspreken. De grondwet bevestigt vooral de neoliberale status-quo in de Europese Unie.

Dit zijn allemaal voorbeelden van beleid en verdragen waar alternatieven voor moeten worden ontwikkeld, maar ik wil het vandaag vooral hebben over het beleid van de EU t.a.v. de economische globalisering. Er is de laatste jaren duidelijk een neerwaartse spiraal ontstaan. Steeds meer Europese landen gaan de vennootschapsbelasting verlagen, de lengte van de werkweek verlengen enzovoort, om een voorsprong te krijgen in de internationale concurrentiestrijd. In principe zou het mogelijk zijn voor een economisch blok als de EU (met 400 miljoen van de rijkste consumenten ter wereld) om de neerwaartse spiraal, die is ontstaan als gevolg van de economische globalisering, te keren. De EU-landen zouden er voor kunnen kiezen om beleidsconcurrentie tegen te gaan en zich gezamenlijk in te zetten voor een opwaartse spiraal richting bestaanszekerheid en duurzaamheid wereldwijd. Helaas is het huidige beleid van de EU precies het tegenovergestelde.

Sinds juni 2001 is de EU in de ban van de Lissabon-doelstelling: voor het jaar 2010 de "meest concurrentiekrachtige kenniseconomie ter wereld" worden". In de tekst die tijdens de Lissabon-top van de EU werd afgesproken staan ook verwijzingen naar zaken als duurzame ontwikkeling en sociale zekerheid, maar daar is in de praktijk nauwelijks meer aandacht voor. Andere beleidsterreinen worden steeds meer ondergeschikt aan de obsessie met concurrentiepositie van het Europese bedrijfsleven. De discussie in de media gaat vrijwel alleen maar over het tempo van de invoering van de Lissabon-maatregelen, terwijl het duidelijk is dat 'Lissabon' zeer schadelijk is voor de mogelijkheden voor progressiever beleid in Europa.

De EU Ministerraad voor Concurrentiekracht besloot in maart 2004 om effectrapportages in te voeren voor zowel bestaand EU-beleid en alle nieuwe EU-initiatieven, die getoetst zullen worden op de gevolgen voor de concurrentiepositiviteit van de Europese industrie (de zgn. *Business Impact Assessments*). De eerste twee onderwerpen die getoetst zullen worden zijn het EU-klimaatbeleid (volgens het bedrijfsleven kosten de Kyoto-verplichtingen te veel) en de pogingen van de EU om de regelgeving rond chemische producten verbeteren, het zgn. REACH-initiatief. 99% van alle chemische producten die in Europa verkocht worden zijn nooit goedgekeurd of door onafhankelijke instantie onderzocht op milieu-impact en gevolgen voor de volksgezondheid (kanker, allergieën, enz.). Sinds 1998 werkt de Europese Commissie aan regels voor de evaluatie van meer dan 100,000 chemische stoffen. De oorspronkelijke voorstellen waren vrij goed, maar die zijn inmiddels onherkenbaar afgezwakt na een stevige lobbycampagne van de chemische industrie. Volgens het bedrijfsleven zou het allemaal veel te duur worden waardoor ze gedwongen zouden zijn om naar de VS of India te verhuizen. Van dit soort argumenten blijken veel politici tegenwoordig erg onder de indruk en de toekomst van REACH ziet er daarom er niet bepaald rooskleurig uit.

Een andere logica zou zijn dat strengere Europese milieueisen de technologische ontwikkeling stimuleert (kenniseconomie) en dat de Europese industrie daardoor een voorsprong krijgt in de noodzakelijke omschakeling naar een duurzame economie. De kosten van REACH worden door de industrie gigantisch overdreven en de enorme besparingen op sociale en medische kosten (en menselijk leed) die het gevolg zouden zijn van strengere chemische regelgeving worden niet meegerekend. Als gevolg van de Lissabon-obsessie is er steeds minder ruimte voor beleid dat niet als “competitiveness-proof” wordt beschouwd. Lobbygroepen van het internationale bedrijfsleven, die vrijwel al hun eisen tegenwoordig presenteren als zijnde cruciaal voor het bereiken van de Lissabon-doelstellingen, hebben na “Lissabon” nog meer een voet op de rem gekregen. De nieuwe Europese Commissie van Barosso (met scherpstrijpers als Neelie Kroes en Peter Mandelson) is nog een stuk neoliberaler dan het team van Prodi en heeft als hoofddoel om de Lissabon-hervormingen versneld uit te voeren.

Het EU-voorzitterschap zou voor het kabinet een kans kunnen zijn om te werken aan een koerswijziging. Premier Balkenende zei tijdens zijn Europese waarden- en normentop vorige week dat hij "de nadruk op 'markt en munt' in plaats van op 'mens en moraal'" ziet als een bedreiging voor de Europese eenwording. Interessante uitspraak, maar buitengewoon hypocriet want het Nederlands EU-voorzitterschap staat juist helemaal in het teken van markt en munt. De versnelde uitvoering van de Lissabon-maatregelen is een hoofdprioriteit voor het voorzitterschap. Concreet wil het kabinet o.a. werken aan de genoemde effectrapportages en het aanpassen van REACH aan de eisen van het bedrijfsleven. De interne markt is volgens het kabinet pas af als er op alle terreinen van de samenleving marktwerking is ingevoerd en dat is voor veel dienstensectoren nog niet het geval. De invoering van de controversiële Bolkestein-richtlijn voor diensten staat dan ook hoog op het verlanglijstje van het Nederlands EU-voorzitterschap.

Op 18 november organiseert Balkenende in Den Haag een “Transatlantische Innovatie- en Concurrentietop”. Deelnemers van deze gesloten bijeenkomst zijn regeringsvertegenwoordigers uit de VS en de EU, parlementariërs en kopstukken van

bedrijven die actief zijn in de Trans-Atlantic Business Dialogue (TABD). De TABD (35 multinationale ondernemingen uit de VS en Europa) wordt voorgezeten door Niall Fitzgerald van Unilever. De discussie zal zich ongetwijfeld toespitsen op allerlei kortzichtige, neoliberale maatregelen om de concurrentiekracht van het bedrijfsleven te bevorderen en het tegenhouden van nieuwe milieuregelgeving en ander progressief beleid, naar Amerikaans voorbeeld. Het idee voor deze conferentie is overigens ontstaan tijdens het laatste bezoek van Balkenende aan president Bush in Washington D.C. 18 november lijkt mij een uitstekende gelegenheid om op ludieke wijze ons ongenoegen kenbaar te maken over de rampzalige obsessie met concurrentievermogen. Als jullie belangstelling hebben om hieraan mee te werken, neem dan z.s.m. contact met mij op!

De huidige obsessie met concurrentiekracht is een doodlopende weg en de discussie over alternatieven voor “Lissabon” is daarom van cruciaal belang. Hoe zou de EU i.p.v. de neerwaartse spiraal van beleidsconcurrentie alleen maar te versterken bij kunnen dragen aan een opwaartse spiraal richting mondiale duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid? Dat lijkt mij een inspirerende uitdaging voor de workshops vandaag.

Olivier Hoedeman
Corporate Europe Observatory (CEO)
Email: olivier@corporateeurope.org
Website: <http://www.corporateeurope.org>

Andere boeiende weblinks (engelstalig):

"REACH – What Happened and Why?", by Swedish MEP Inger Schörling
www.etuc.org/tutb/uk/pdf/reach1sw.pdf www.etuc.org/tutb/uk/pdf/reach2sw

“Why we need new European chemicals legislation“:
<http://www.chemicalreaction.org>

Green Eight review of the EU Sustainable Development Strategy:
http://www.eeb.org/activities/sustainable_development/Green8-review-of-SDS.pdf

"Competing Ourselves to Death?", CEO, April 2004
www.corporateeurope.org/ebs2004.html